

27. Perjantaina 23 päivänä maaliskuuta 1990

kello 13.40

Päiväjärjestys		Siv.
Ilmoituksia	Siv.	
Toinen käsittely:		
1) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuodon 87 §:n muuttamisesta 936 Hallituksen esitys n:o 9 Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1 Suuren valiokunnan mietintö n:o 7	Siv.	5) Ehdotus laiksi lääkkeiden velvoitevarastointilain muuttamisesta 937 Hallituksen esitys n:o 218/1989 vp. Talousvaliokunnan mietintö n:o 2 Suuren valiokunnan mietintö n:o 11
2) Ehdotukset laeiksi vaaleja koskevien lakien muuttamisesta 937 Hallituksen esitys n:o 250/1989 vp. Toivomusaloitteet n:ot 6, 9, 10 ja 13/1987 vp. sekä 4, 7, 10 ja 12/1988 vp. Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2 Suuren valiokunnan mietintö n:o 8	937	6) Ehdotus laiksi uusjakojen tukemisesta annetun lain muuttamisesta 938 Hallituksen esitys n:o 246/1989 vp. Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4 Suuren valiokunnan mietintö n:o 12 7) Ehdotus laiksi maatilalain 50 ja 58 §:n muuttamisesta ” Hallituksen esitys n:o 245/1989 vp. Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 1 Suuren valiokunnan mietintö n:o 13
3) Ehdotus laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Vammaskosken tehtaan hallinnassa olevaa omaisuutta perustettavalle osakeyhtiölle sekä ryhtyä eräisiin muihin yhtiön perustamiseen liittyviin järjestelyihin ” Hallituksen esitys n:o 226/1989 vp. Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5 Suuren valiokunnan mietintö n:o 9	”	8) Ehdotus laiksi luopumiseläkelain muuttamisesta ” Hallituksen esitys n:o 253/1989 vp. Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 3 Suuren valiokunnan mietintö n:o 14
4) Ehdotus laiksi maatalouden investointivarausrain 4 §:n muuttamisesta ” Hallituksen esitys n:o 17 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6 Suuren valiokunnan mietintö n:o 10	”	9) Ehdotus laiksi valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta ” Hallituksen esitys n:o 7 Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 4 Suuren valiokunnan mietintö n:o 15 10) Ehdotus laiksi ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain muuttamisesta 939 Hallituksen esitys n:o 14

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotukset laeiksi vaaleja koskevien lakien muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 250/1989 vp.

Toivomusaloitteet n:ot 6, 9, 10 ja 13/1987 vp.
sekä 4, 7, 10 ja 12/1988 vp.

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2

Suuren valiokunnan mietintö n:o 8

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 23 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike, toisen lakiehdotuksen 1, 3, 4, 9, 17, 24 ja 28 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike, kolmannen lakiehdotuksen 1, 2, 10, 12—16, 22, 25 a, 25 c, 31 e, 32, 35, 38, 40, 41, 43 a, 46, 47, 49, 52, 54, 57, 60, 60 a, 61 —63, 65, 67, 68, 71, 72, 74, 80 b, 81, 82, 90, 91, 98, 100 ja 103 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike, neljännen lakiehdotuksen 16 ja 38 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike sekä viidennen lakiehdotuksen 3, 6, 7—11, 17, 24, 33, 40, 44, 45, 47, 50, 54, 57, 59, 61, 63, 64, 70, 71, 74 c, 74 f, 75 ja 97 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Vammaskosken tehtaan hallinnassa olevaa omaisuutta perustettavalle osakeyhtiölle sekä ryhtyä eräisiin muihin yhtiön perustamiseen liittyviin järjestelyihin

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 226/1989 vp.

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5
Suuren valiokunnan mietintö n:o 9

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—4 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi maatalouden investointivärauslain 4 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 17

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6

Suuren valiokunnan mietintö n:o 10

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 10. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi lääkkeiden velvoitevarastointilain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 218/1989 vp.

Talousvaliokunnan mietintö n:o 2

Suuren valiokunnan mietintö n:o 11

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 11. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

kustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2, 3, 5, 7, 10, 11 a ja 13 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi uusjakojen tukemisesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 246/1989 vp.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4

Suuren valiokunnan mietintö n:o 12

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 12. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 6—8, 10 ja 10 a §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi maatilalain 50 ja 58 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 245/1989 vp.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 1

Suuren valiokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 13. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 50 ja 58 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus laiksi luopumiseläkelain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 253/1989 vp.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 3

Suuren valiokunnan mietintö n:o 14

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 14. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2 b, 6 ja 25 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 7

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 4

Suuren valiokunnan mietintö n:o 15

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 15. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sitten ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—6 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotus laiksi ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 14
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 6
Suuren valiokunnan mietintö n:o 16

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sitten ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotus laiksi pysäköintivirhemaksusta annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 2
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 1
Suuren valiokunnan mietintö n:o 17

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 17. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sitten ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 7 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Ehdotukset evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijoiden kokonaispalkkausjärjestelmää koskeviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 229/1989 vp.
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 18

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 18.

Huomautan valtiopäiväjärjestyksen 61 §:n säännöksestä, jonka mukaan muut kuin evankelis-luterilaiseen uskontunnustukseen kuuluvat eivät saa ottaa osaa toisen lakiehdotuksen, ehdotuksen laiksi kirkkolain muuttamisesta, käsittelyyn.

Huomautan lisäksi, että muutokset kirkkolakiin on sellaisinaan hyväksyttävä tai hylättävä. Suuren valiokunnan ehdotettua muutosten hyväksymistä ehdotusta niiden hylkäämisestä ei voida nyt asian toisessa käsittelyssä tehdä.

Muiden lakiehdotusten osalta suoritetaan yksityiskohtainen käsittely.

Yleiskeskustelu:

Ed. Väänänen: Rouva puhemies! Kun eduskunta nyt on saanut toiseen käsittelyyn evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijoiden uuden kokonaispalkkausjärjestelmän, on aihetta muistuttaa, että Suomessa vanha papilakulttuuri lopullisesti siirtyy historiaan. Sallittaneen siis muutama ajatus asiasta varsinkin, kun laki- ja talousvaliokunnan mietintö on kovin niukkasisältöinen, suorastaan sanaton kulttuurinäkökulman osalta.

Jo Ruotsin maakuntalaissa aikanaan määrättiin, että pitäjän miesten oli varustettava jokainen kirkko maapalstalla ja pappilalla. Tavallisesti talonpojat lahjoittivat kappaleen maata pappilan virkataloksi tai alueet saatiin kuninkaan tai aatelisten lahjoituksina tai testamenteilla. Myöhemmin seurakunnat ovat myös ostamalla hankkineet papiston virkatalolle maata. Vakiintui myös käytäntö, että pappilan sitä osaa, joka pappilaraken-

nuksesta annettiin papin ja hänen perheensä henkilökohtaiseen käyttöön, kutsuttiin pappilaksi, ja sitä tilaa, joka oli seurakunnan hallinnassa, virkatilaksi.

Viime aikojen virkatalolain mukaan kirkkoherralle on kuulunut henkilökohtaiseen käyttöön vähintään 5 huonetta, keittiö ja apulaisen huone, kappalaiselle yhtä huonetta vähemmän.

Viime vuosina vanhojen pappiloiden asema alkoi heiketä. Talot olisivat kaivanneet peruskorjausta ja muuta huoltoa, mikä oli raskas seurakunnalle. Verottaja alkoi verottaa papistoa suurista tiloista. Harvoin verottaja panee painoa kulttuuriarvoille ja kulttuuriperinteelle. Asiat arvioidaan teknokraattisesti taloudellisten näkökohtien mukaan. Kulttuurin sen paremmin kuin yleensä yhteiskunnan toivottavia ja sallittavia kehitystrendejä ei ratkaisuissa kovinkaan usein oteta huomioon. Asuntopolitiikan toteuttamisessa ei otettu huomioon pappila-aspektia ja sen asukkaita.

Papiston verotus- ja asuntopoliittiset tukitoimet tai niiden puute kiirehti vanhan kulttuurin häviötä. Toisaalta papisto myös antoi arvoa sille yksityisyydelle, minkä oma henkilökohtaisessa omistuksessa oleva asunto antaa, ja tämänkin näkökohdan hyvin ymmärtää. Niin kehitys väistämättä vei nykyistä uutta lainsäädäntöä kohti.

Suomen vanha pappilakulttuuri oli parhaimmillaan hyvin kotoinen ja suomalainen sisällöltään. Yhdessä talonpoikauskulttuurin kanssa se on suomalaisen kulttuurin vanhempaa kerrostumaa porvaris- ja työläiskulttuurien tullessa yhteiskunnallisen kehityksen myötä hieman myöhemmin mukaan. Muistettakoon vain Juhani Ahon kuvaukset kotipappilastaan Iisalmen pappilasta ja muotokuva, jossa Eero Järnefelt ikuisti ukko Brofeldtin, pappilan rovastin, pappilansa keinutuolissa varsipiippu kädessä, tai Tyyni Tuulion kuvausta satakuntalaisesta kotipappilastaan, missä rovasti-isä lopetti totien tekemisen ja niiden nauttimisen, kun ensimmäiset viestit suuresta maailmasta tulivat siitä, että raittiutta tulisi jokaisen edistää omalla henkilökohtaisella esimerkillään.

Toki oli suuria pappiloita, joiden hallitsijoina toimi pappissäädyn aatelissukuisia jäseniä, mutta suurelta osalta papisto oli lähöisin maan talonpoikaisista oloista. Papiksi lukeminen oli menneiden vuosisatojen lähes

ainoa säätykierron muoto, koska virkamiesuralle päästiin lähinnä vain ruotsinkielisistä suvuista.

Pappila oli vuosisatoja pitäjän lähes ainoa kulttuurikeskus ennen kansakoulun tuloa. Kun pappila harjoitti maanviljelystä, papit olivat usein innokkaita viljelijöitä. He toivat paikkakunnalle uusia viljelymenetelmiä, alan kirjallisuutta kun seurasivat, ja he olivat esikuvina muille.

Kun naisilta puuttuivat mahdollisuudet ammatilliseen koulutukseen, lähinnä kotitaloudelliseen koulutukseen, oli monen nuoren maaseudun naisen onni, että pääsi pappilaan ruustinnan ohjattavaksi eli ammattikoulutukseen. Pappilan hellan ja kangaspuiden ääreltä levisivät ravitsemuksen ja käsitöiden uudet mallit paikkakunnalle. Pappilan puutarha oli opetuspuutarha seudun väestölle. Kuvaavaa on, että kun Turun yliopiston kuulu professori Pietari Kalm teki laajan Amerikan-matkansa ja toi sieltä hyvin laajalti kasveja ja niiden siemeniä, ne löysivät ensimmäiset tyyssijansa Suomen pappiloiden puutarhoista.

Haapaveden emäntäkoulu suorastaan syntyi pappilan puutarhaopetuksen pohjalle. Pappilan sisustuksesta otettiin mallia, kun salihuoneisiin ja kammareihin hankittiin uutta sisustusta. Papin emännät toimivat lisäksi sairaiden ja tapaturmissa loukkaantuneiden auttajina, kun alan henkilökuntaa ei ymmärrettävästi vielä seudulla entisinä aikoina ollut.

Kun Vantaan Ida Varsinais-Suomesta, joka kuoli 1960-luvun alussa lähes 100-vuotiaana, kertoi minulle vähän ennen kuolemaansa nuoruutensa suuren kokemuksen 1870-luvulla, se kuului näin: Eräänä jouluna oli poikkeuksellisen kovat pakkaset, 40 astetta, ja kirkko oli lämmityslaitteita vailla. Nuorena tyttönä hän oli uhmannut vilustumista ja istui kirkon penkissä jouluaamuna seuranaan vain yksi ainut toinen seurakunnan jäsen. Rovasti oli silloin tullut sakastista ja sanonut: ”Rakas sisar ja rakas veli herrassamme Jeesuksessa Kristuksessa, mitäs jos menisimme pappilaan pitämään joulukirkkoa.” Niin mentiin. Pappilan salissa ruustina tarjosi kuumaa kahvia ja jouluvehnästä, ja sohvapöydän ääressä rovasti luki ja selitti jouluevankeliumin. ”Se oli nuoruuteni muistettavin joulusaarna”, Ida sanoi.

Useimmille pappila kai kuitenkin oli hyvinkin vakava, jopa pelätty paikka, kun

lukutaidon ja kristinopin taidon kanssa oli vähän niin ja näin tai oli tullut vietetyksi sopimatonta elämää.

Vanha pappilakulttuuri siirtyy historiaan, kun kotitalouden, maatalouden ja terveydenhoidon opetus ovat siirtyneet muiden instituutioiden hoidettaviksi eikä kirkolla enää ole sitä kaiken kattavaa moraalinvartijan tehtävää kuin ennen. Pappilan emännät ovat nyt virkanaisia, joilla on oma urakehityksensä ja pappien perheillä on yksityisyytensä, joka on hyvä asia sinänsä. Arvaamattoman paljon pappilakulttuuri on vuosisatojen ajan kuitenkin yhteiskunnassa vaikuttanut siirtyessään työnsä tehneenä historiaan. Toivotavasti edes muutama vanha pappila vielä säilyy esimerkkinä olleesta ja menneestä.

Suomalaiset kulttuurihistorioitsijat toivotavasti rakentavat kauniin muistomerkkin tälle nyt häviävälle kulttuurille ja kirjoittavat teoksen Suomen pappilakulttuurin vaiheista.

Ed. Varpasuo: Arvoisa puhemies! Ed. Väänänen puuttui hyvin merkittävään asiaan, mutta hänelle voisi kuitenkin lohdutuksena sanoa, että tähän asiaan on kiinnitetty huomiota. Katoavaa pappilakulttuuria aiotaan kuitenkin varjella ja käsiteltävänä olevaan kirkkolain uudistukseen sisältyy pykälät, joissa pyritään kirkollisten rakennusten suojeluun samassa hengessä kuin rakennussuojelulaissa muuten on kulttuurihistoriallisesti merkittäviä rakennuksia pyritty suojelemaan. Tähän on syytä todella kiinnittää huomiota ja toivoa, että tällainen asia rakennusten kohdalta on kunnossa. Itse pappilakulttuuri muuten on laajempikin asia.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike sekä kolmannen lakiehdotuksen 1, 2 ja 16 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Ehdotukset laeiksi sotilaskurinpitolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 100/1989 vp.

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 1

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelu:

Ed. Säilynoja: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan sotilasoikeudenhoitoon liittyvien lakien muuttamista vastaamaan Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen vaatimuksia. Lainmuutoksella mahdollistetaan mm. muutoksenhaku yleiseltä tuomioistuimelta kurinpitoesimiehen määräämään kurinpitorangeistukseen. Tuomioistuin käsittelee valituksen periaatteessa normaalissa rikoslain käsittelyjärjestyksessä. Normaalista käsittelyjärjestyksestä poikettaisiin kuitenkin mm. siinä, että valitus voitaisiin käsitellä valittajan poissaolosta huolimatta, tuomioistuimen päätöksestä ei voisi enää valittaa eteenpäin ja tuomioistuin olisi päätösvaltainen myös, kun siinä olisi yksikin puheenjohtaja.

Mahdollisuus valittaa yleiseen tuomioistuimeen kurinpitomenettelyssä määrätystä kurinpitorangeistuksista parantaa asianomaisen oikeusturvaa ja merkitsee siten sotilaskurinpitojärjestelmän kehittämistä oikeaan suuntaan. Tarve uudistaa sotilaskurinpitojärjestelmää huomattavasti nyt tehtyä laajemmin tuli kuitenkin lakiehdotuksen käsitteilyn yhteydessä selvästi esiin. Puolustusministeriössä onkin juuri valmistunut kurinpitojärjestelmän toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta selvittäneen työryhmän mietintö, jossa esitetään seuraamusjärjestelmän merkittävää lieventämistä. Valiokunta pitää mietinnössään seuraamusjärjestelmän lieventämistä perusteltuna ja kiirehtii tarvittavien lainmuutosehdotusten saamista eduskunnan käsittelyyn.

Puolustusasiainvaliokunnan lausuntoon yhtyen valiokunta katsoo, että puolustusvoimien johtamiskulttuuria tulisi yleisesti kehittää siten, että nykyistä enemmän käytettäisiin kannustavia keinoja pakotteiden sijasta. Samalla valiokunta korostaa koulutuksen mielekkyyden tärkeyttä, kun pyritään kurinpitorikkomusten vähentämiseen.

Valiokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota ilman palvelusvelvollisuutta toimeenpantavan arestin mielenterveydellisiin vaikutuksiin. Mielenterveydelliset ongelmat ovat suurin syy varusmiespalveluksen keskeyttä-

miseen tai palveluksesta vapauttamiseen. Arestin toimeenpano eristettynä lähes ympäri vuorokauden yksinäishuoneeseen ilman mahdollisuutta sosiaalsiin kontakteihin on arestilaiselle henkisesti raskas kokemus. Kun syynä kurinpitotrikomukseen voivat alun perinkin olla mielenterveyteen, ihmissuhteisiin ja kontaktivaikkeuksiin liittyvät ongelmat, täydellinen eristäminen arestiaikana vain lisää ongelmia.

Valiokunta katsookin, että aresti tulisi nykyistä enemmän toimeenpanna palvelusvelvollisuudella. Tällöin arestilainen voisi ylläpitää sosiaalisia kontaktejaan ja osallistua päivän aikana annettavaan koulutukseen. Jos arestia toimeenpannaan ilman palvelusvelvollisuutta, tulisi valiokunnan mielestä kurinpitoesimiehen yhdessä lääkärin kanssa aina tarkkaan harkita ennen arestin toimeenpanemista, että arestista ei koidu psyykkisiä tai fyysisiä seuraamuksia varusmiehelle. Valiokunnan mietinnössä esitetään eräitä suhteellisen vähäisiä muutoksia tehtäväksi hallituksen esitykseen sisältyviin lakiehdotuksiin.

Valiokunnassa käytiin kuitenkin keskustelua myös pidemmälle menevistä muutoksista, kuten mietintöön liittyvästä vastalauseesta ilmenee. Valiokunnan kuulemien asiantuntijalausuntojen perusteella ei voinut täysin tulla vakuuttuneeksi siitä, että esitys kaikilta osiltaan voisi perustua ihmisoikeussopimuksen henkilökohtaista vapautta koskevan 5 artiklan ja kunnallista oikeudenkäyntiä koskevan 6 artiklan määräyksiin. Ainakin arestirangaistuksen osalta voidaan perustellusti katsoa, että lainmuutoksilla aikaansaattava lopputulos ei ilmeisesti ole täysin Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen mukainen.

Yleisemminkin voidaan ihmetellä, miksi Suomen, joka pitää itseään sivistysvaltiona, täytyy lainsäädäntöään muuttaessaan tyytyä ratkaisuihin, joiden tiedetään parhaassakin tapauksessa vain rimaa hipoen täyttävän ihmisoikeussopimuksen minimivaatimukset. Tällä kertaa hallitus kuitenkin katsoi minimitasen riittävän, eikä valiokunnan enemmistölläkään ollut valmiutta muuttaa hallituksen esitystä nyt tehtyä enempää.

Valiokunnan yhteiseksi tavoitteeksi kuitenkin jäi, että puolustusministeriö lupauksensa mukaisesti valmistelisi vielä tämän kevään kuluessa uuden hallituksen esityksen, johon sisältyisivät sotilaskurinpitäjärjestel-

män olennaista lieventämistä tarkoittavat muutokset.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Niin kuin toisen lakivaliokunnan puheenjohtaja ed. Säilynoja jo mainitsi, lakien muutokset perustuvat ihmisoikeussopimuksen vaatimuksiin siitä, että kaikkien vapauteen kohdistuvien pakkotoimien tulisi tapahtua siten, että tuomioistuin päättää niistä tai että toimenpiteen kohteeksi joutunut henkilö on oikeutettu valittamaan tuomioistuimeen ja saattamaan asian tuomioistuimen käsiteltäväksi. Olen miettinyt, mitä meillä Suomessa vielä tällä hetkellä olisi vapauteen kohdistuvia säännöksiä, joita ei ole saatettu tuomioistuimen käsiteltävyyteen. Yksi saattaisi olla peruskoulun puolelta kahden tunnin jälki-istunto eli aresti. Tuotakoon se esille, vaikka ei oikeusministeri ole paikalla, jos tällainen on sattunut lipsahtamaan, josko tällainenkin asia pitäisi viedä tuomioistuimen käsiteltäväksi. No, tämä on tietysti huuli.

Olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että tehdyt päätökset sellaisessa muodossa, kuin hallitus on esittänyt, ovat ehdottomasti hyväksyttävissä sillä tavalla laajennettuina kuin valiokunnassa tuli pari muutosta. Ensinnäkin asia tulee ottaa esille tuomioistuimessa määrättyssä ajassa, seitsemässä vuorokaudessa, ja toisaalta, kun asia voidaan käsitellä ilman valituksentekijän läsnäoloa, sen tulee tapahtua vain siinä tapauksessa, että henkilö poissaolostaan huolimatta ei ole esittänyt mitään laillista syytä siihen, ja silloin asia voidaan näin käsitellä.

Hallituksen esityksen perustana on ollut näkemys siitä, että kyseessä on summaarinen prosessi, nopea prosessi, jossa päätöksen täytyy tulla nopeasti ja myös päätöksen mukainen rangaistus tulee nopeasti panna täytäntöön. Armeija on armeija, siitähän ei toki päästä mihinkään. En ryhdy lainsäädäntöä, koska ed. Säilynoja asiat toi selkeästi esille, sen enempää käsittelemään.

Haluan kuitenkin todeta, että ed. Säilynojan mainitsi toisessa lakivaliokunnassa tietyistä näkemyksistä, joita tuotiin erityisesti meidän kunnioitettavien naisvaliokuntaedustajiemme taholta esille sekä tämän lisäksi erityisesti vasemmiston taholta. Ymmärrän naisten huolen pojistaan armeijassa erityisesti sitä taustaa vasten, että meillähän on viime aikoina aina silloin tällöin armeijan piirissä

tullut esille valitettavia tapahtumia — Pohjan prikaatin tapahtumat simputuksesta jne. Miten todellisia ne sitten ovat, sitä en osaa sanoa. Huoli siitä, millä tavalla asevelvollisia armeijassa kohdellaan, on tietysti perusteltua, sitä en voi väittää.

Mielestäni valiokunnan mietintö sisältää kuitenkin tietyllä tavalla eräänlaisen sävyn, vaikka sitä loppuvaiheessa vähän siistittiinkin, ja antaa ehkä vähän liian mustan kuvan siitä, mitä armeijassa tänä päivänä tapahtuu ja mitä on pelättävissä. Kuultavana oli mm. professori Piha, joka on pitkään tutustunut asiaan ja tehnyt monenlaisia konsultaatioita nimenomaan mielenterveydellisistä kysymyksistä armeijan piirissä. Hänen näkemyksensä olivat varsin lohduttavat siinä mielessä, että mielenterveydellisiä kysymyksiä on loppujen lopuksi hyvin vähän. Yleensäkin minulle jäi se kuva valiokunnan käsittelystä, että luultiin putkassa ja arestissa pidettävän ressuikoita, jotka sittemmin joutuvat hyvästä yrityksestään huolimatta jättämään armeijan kesken. Ei kai asia tällä tavalla ole. Oman kokemukseni mukaan 1950-luvulta ja sen mukaan, mitä olen keskustellut nyt armeijassa olleiden kavereiden kanssa, pojat ovat edelleen poikia ja ne, jotka arestiin joutuvat, ovat tehneet teon tahallaan ja tietoisina seurauksista ja tulevat kestäämään pilke silmäkulmassa yleensä myös rangaistuksen.

Toisin sanoen mietinnössä esitetyt näkemykset niistä mielenterveydellisistä vaurioista, joita toki saattaa tapahtua, ovat ylimitoitettuja. Mietinnön sävy antaa siinä mielessä väärän kuvan. Armeija on armeija, asevelvollisuus on asevelvollisuus, ja siellä luodaan tiettyjä valmiuksia myös kurin suhteen. Se on välttämätöntä, muuten armeijaa ei tarvittaisikaan. Ei armeija ole mikään työlaitos. Siellä opetellaan määrättyjä valmiuksia myös kurinpidolliselta ja tottelevaisuuden osalta.

Joka tapauksessa enemmittä puheita totean, että hallitus on harvoin antanut näin hyvää esitystä, joka pikkuisen paranneltuna on ollut todella erinomaisen hyvä. Lakien lopputulos käytännössä, joka täällä varmasti hyväksytään, on erinomaisen hyvä.

Ed. Mönkäre (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluan kritisoida ed. Aittoniemeä sävystä, jonka hän toi esille muka valiokunnan ajatuksista. Minusta tällaisessa mietinnössä on tuotava esille ongelmat.

Lainsäädännön tehtävä yleensäkin mielestäni on suojata heikointa. Jos jollekulle arestista esimerkiksi ongelmia tulee, se on se henkilö, jolla jo on taipumus ongelmia saada eli jolla on jo joitakin mielenterveydellisiä ongelmia. Tällaisten henkilöiden kohtelun pitää tapahtua sillä tavalla, että siitä ei tule heille lisäongelmia.

Professori Piha toi esille, että mielenterveydelliset ongelmat eivät ole niin suuria kuin saattaisi kuvitella. Hän toi myös esille, että asevelvolliset haluavat ennen kaikkea suorittaa asevelvollisuutensa loppuun, koska suomalaisessa yhteiskunnassa se katsotaan miehelle tärkeäksi meriitiksi, ja joka sinne on mennyt, haluaa sen suorittaa. Minusta valiokunnan mietinnössä on haluttu nimenomaan suojata niitä, jotka heikoimmassa asemassa ovat ja jotka lainsäädännön suojaa todella tarvitsevat.

Ed. Löyttyjärvi: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi muisteli armeijakokemuksiaan 1950-luvulta. Nythän asia on kuitenkin niin, että yhteiskunta kehittyy ja käsityksemme erilaisten yhteiskunnallisten organisaatioiden toivottavasta toimintatavasta tämän mukana. Me elämme sitä aikaa, että meidän pitää tarkastella armeijaa ja muitakin vastavia organisaatioita ja laitoksia siitä näkökulmasta, missä määrin niissä noudatettavat toimintatavat ja periaatteet vastaavat yleisesti yhteiskunnassa hyväksyttyjä toimintatapoja. Mielestäni tämän pitää koskea myös kurinpitoa ja rangaistuskäytäntöä armeijan tapaisen organisaation sisällä. Tästä lähtee myös ihmisoikeussopimus, johon liittymisen myötä on sotilaskurinpitolaista muuttaminen tullut ajankohtaiseksi.

Kun puolustusministeri on paikalla, käytän tilaisuutta hyväkseni kysyäkseni hänen kantaansa siihen — vaikka hallituksen esityksen perusteluissa luonnollisesti ministeriönkin kanta on ollut siitä, että laki tällaisenaan täyttää ihmisoikeussopimuksen edellytykset — kun valiokunnalle on esitetty niin oikeustieteen lisensiaatti Scheininin kuin myös eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnoissa epäilyjä siitä, että näin ei ehkä olekaan vaan Strasbourgissa tiukentumaan päin oleva kanta 5 ja 6 artiklan tulkitsemisesta mahdollisesti johtaa siihen, että me ajaudumme joka tapauksessa ongelmiin tämänkin lainsäädännön kanssa.

Oikeusasiamies on tältä pohjalta esittänyt mm. valitusajan pidentämistä viiteen vuorokauteen ja sitä, että oikeudenkäynti tulisi saattaa mahdollisimman vastaavaksi kuin rikosasioissa yleensä mm. siten, että ei noudatettaisi summaarista menettelyä, jota ed. Aittoniemi piti hyvänä, vaan että asiaa ei voitaisi ratkaista ilman valittajan läsnäoloa, mikä merkitsisi askelta kohti normaalia oikeudenkäyntitapaa rikosasioissa.

Onko puolustusministeri vakuuttunut siitä, että tällä lainsäädännöllä, jota nyt tehdään, mennään lävitse niistä raameista, joita ihmisoikeussopimus meille asettaa? Vai olisiko ollut syytä ottaa tässä suhteessa pidempi askel, mm. sellainen, jota valiokunnan mietintöön jätetyssä vastalauseessa ehdotetaan, eli että arestirangaistus olisi voitu antaa ainoastaan tuomioistuimen päätöksellä, mikä olisi varmasti johtanut siihen, että arestirangaistusvalikoimassa kävisi harvinaisemmaksi rangaistusmuodoksi? Vain erittäin rareissa tapauksissa varmasti tähän mentäisiin.

Ed. Aittoniemi totesi, että nimenomaan toisen lakivaliokunnan naiset ovat olleet huolissaan pojista armeijassa ja että tähän mietintöön liittyy sellaista sävyä, joka ei olisi asiallista. (Ed. Aittoniemi: Naiset ja kommunistit!) Mutta tässä on minun mielestäni otettava vakavasti ne lausunnot, jotka on esitetty tahoilta, joita asiantuntijoinakin on kuultu. Kolmostelevisiion aamuohjelmassa oli haastateltavana eduskunnan oikeusasiamies, reservin kapteeni Jacob Söderman, jolta tiedusteltiin hänen näkemystään mm. arestista. Hän totesi tässä haastattelussa näkemyksensä sen, mitä valiokunnassa ei mietintöön saatu sisällytettyä: Aresti koetaan usein vankeusrangaistusta ankarammaksi rangaistusmuodoksi juuri sen vuoksi, että siihen sisältyy täydellinen eristäminen.

Nyt meillä on tätä käsiteltäessä tiedossa työryhmän mietintö, joka esittää muutoksia sotilaskurinpitoon ja mm. arestirangaistusajkojen lyhentämistä. Tämä on itse asiassa aika kuvaavaa. Tämän tyypistä lainsäädäntöä uudistetaan hyvin pienin askelin; kun otetaan yksi pieni askel, niin sitten seuraava onneksi on odottamassa. Olisinkin ministeriltä myös kysynyt aikataulua tarkemmin: Koska eduskunta nämä uudet esitykset käsitteilyynsä saa ja vielä kolmanneksi sitä, eikö tässä yhteydessä olisi syytä harkita arestirangaistuksen muuttamista vielä paljon radikaal-

limmin kuin työryhmä esittää, esimerkiksi siten kuin vastalauseessa esitetään, että arestin liittyisi aina palveluvollisuus, jolloin eristämisen tuottamat mm. mielenterveydelliset vaikutukset voitaisiin välttää?

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun minun nimeni taas niin monta kertaa mainittiin, otin sen tietysti ylpeydellä ja kiitollisuudella vastaan, mutta haluan ihan muutamaan asiaan sanoa.

Ensinnäkin sota on sotaa, ja sitä varten armeija yleensä pidetään. Toivon, että sellaista mahdollisuuttakaan ei tule, että sotaa tulisi, mutta se on kuitenkin tänäkin päivänä sotaa, jossa armeijalta vaaditaan tiettyä kuralaisuutta, ja tietynlaiset valmiudet sitä varten on tietysti luotava.

Mitä tulee summaariseen prosessiin, niin mielestäni on aika kohtuutonta yhteiskunnalta vaatia, että kun annetaan arestirangaistuksen saaneelle valitusmahdollisuus, hän valittaa, ja sitten hän ei saavukaan oikeuteen. Jos säädettäisiin laki pakkokeinoista sillä tavalla, että hänet voidaan sinne tuoda, miksei voitaisi tuoda, hänet jouduttaisiin valituksestaan huolimatta väkivalloin tai voimakeinoja käyttäen poliisin toimesta tuomaan oikeuteen. Summaarisen prosessin tarkoitus on saada asiat nopeasti päätökseen. Kun joku saa sakon tien päällä, hän valittaa siitä. Jos hän ei mene paikalle, kun tuomioistuin käsittelee, se käsitellään hänen läsnäolostaan huolimatta. Tämä on summaarinen prosessi, samanlaista tässäkin tapauksessa. Näin ollen tässä noudatetaan täsmälleen samanlaisia oikeusperiaatteita kuin summaarisessa prosessissa muuallakin lainsäädännössä.

Ed. Kohijoki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eräässä puheenvuorossa sanottiin, että arestirangaistus koetaan tavattoman ankaraksi. Näin ei ole. Valiokunnassa tuli aivan selkeästi esille se, että esimerkiksi poistumiskiellon varusmiehet kokevat paljon ankarampaa kuin arestin ja poistumiskiellon sijasta valitsevat mieluummin juuri arestin. Tämäkin on syytä muistaa.

Ed. Mönkäre (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kohijoelle on kyllä sanottava, että valiokunnassa saimme ihan yksiselitteisesti kuulla, että arestirangaistus

koetaan esimerkiksi vankilarangaistusta pahempana sen täydellisen eristämisen vuoksi, joka siihen liittyy. Minusta se tuli ihan selkeästi esille. On vahinko, että sitä asiaa ei voitu mietintöön sisällyttää.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että minulekin jäi valiokuntakäsittelystä se käsitys, että muutamissa asiantuntijalausunnoissa todettiin, että arestirangaistus nykyisessä muodossaan, jolloin siihen ei liity palvelua, koetaan hyvin ankaraksi. Mutta kuulimme siellä asiantuntijana erästä entistä varusmiestä, joka on valittanut ihmisoikeustuomioistuihin saamastaan arestirangaistuksesta. Kyllä hän aivan ilmiselvästi keskustelussa kysymykseeni vastasi, että arestirangaistuksen saattua varusmies joskus ottaa mieluummin kuin pitkän vaikean jotoksen pakkasessa tahi sateessa. Hän sanoi aivan selvästi näin.

Ed. Wasz-Höckert: Rouva puhemies! Varsinkin ed. Aittoniemen puheenvuorossa otettiin esille simputuskysymys. Juuri Pohjanmaan prikaatissa sattuneet tapaukset osoittavat, että meillä vieläkin on sellaisia viranhaltijoita, jotka eivät oikein ole oivaltaaneet, että yhteiskuntamme on kehittynyt. Heidän kouluttaja- ja pedagoginen tavoitteensa on jossakin aivan muualla, siinä, mitä se on ollut aikoinaan, silloin kun simputusta oli paljon ja se oli osa armeijan varusmieskoulutuksen kuvaa. Siis käsitykseni on, että se on paranemassa. Meillä on hyvin koulutettua, valistunutta päällystöä armeijassa, ja minun ikäluokkani vanhat väapelit ovat nyt poistuneet, ja heidän jälkeensä on tullut henkilöitä, jotka ymmärtävät paremmin.

Kuitenkin nyt — ed. Aittoniemi on poistunut täältä — totean, että lääkintäkenraalimajuri Kimmo Koskenvuo, joka myös on Helsingin yliopiston dosentti ja erittäin hyvä tiedemies, on julkaissut aika paljon kirjoituksia varusmiesikäluokista. On todettava, että 10 prosenttia ei läpäise niitä lääkärin ja muita tutkimuksia, joita varusmiehet käyvät läpi, ja voittopuolisesti mielenterveyssyistä. Todettakoon vielä, että 10 prosenttia niistä, jotka aloittavat varusmiespalvelun, joutuu sen myös mielenterveyssyistä keskeyttämään. Kenties tehdään liian suurta numeroa siitä, että silloin tällöin siinä ympäristössä niin kuin opiskelijoiden kesken ja muuallakin

näissä ikäluokissa tapahtuu itsemurhia. Päinvastoin Koskenvuo on todennut, että on vähemmän itsemurhia varusmiespalveluaikana kuin ulkopuolella.

Tämän otan sen takia esille, että on hyvin tärkeää, että löydämme niitä yksilöitä ja että heille järjestyy toisenlainen elinmahdollisuus ja että he saavat asianmukaista hoitoa, koska tällainen yhdessäolo ja se koulutustyö, mitä tapahtuu varusmiesaikana, on kovaa, henkisestikin rasittavaa. Rintamaolosuhteissa pataljoonanlääkärinä olleena totean, että eivät siellä kaikki joutuneet rintamalta taakse vain kaatuneina tai haavoittuneina. Kyllä sieltä tuli myös reaktiopsykogeeneja potilaita aika paljon, oli sitten taistelutilanne tai muuten vain ahdistus ja paineet.

Sanoisin, että pidän tämän päivän Suomen armeijan lääkintähuoltoa hyvänä ja uskon, että meidän tulisi vain nostaa arvossa Suomen armeijan lääkintähuoltoa toisella tavalla, kuin siihen on tähän asti helposti suhtauduttu. Silloin koulutetut ihmiset pystyvät myös pitämään silmällä sitä, että varuskunnissa käyttäydytään asiallisesti, jolloin mahdollinen lakipykälien rikkominen ja siitä johtuva aresti ei ainakaan ole sattumanvaraista ja luokiteltavaa nk. simputuksena.

Haluan lopuksi kuitenkin tähdentää yhtä asiaa. Nimenomaan lasten päivähoito ja varuskunnat ovat ne kaksi epidemiologista ympäristöä, joista kansainväliset infektologit ottavat kaikki tilastotietonsa. Jos on jokin virusinfektio tai bakteeri-infektio yhteiskunnassa, ne löytyvät molemmista. Kun meillä esimerkiksi Helsingissäkin on lasten päivähoitopaikkoja, joissa streptokokit ja tulirokko tulevat syyskuussa ja poistuvat vasta toukokuussa, ei ole ihme, että sitä on myös varuskunnissa. Tästä todennäköisesti johtuu, että keskimäärin yksi varusmies vuodessa jossakin kovassa harjoituksessa kaatuu kuolleena, koska hänellä on ollut streptokokki-infektio, subkliininen nieluinfektio, josta on syntynyt sydänlihastulehdus, myokardiitti, tällä seurauksella. Elikkä haluaisin nimenomaan alleviivata, että lääkintähuoltoon pitää satsata paljon, ehkä vielä enemmän, ja että sekin sektori tulisi valvoa, ettei mitään epäasiallista käyttäytymistä varusmiehiä kohtaan saisi tapahtua.

Ed. Vähänäkki: Rouva puhemies! Olen samaa mieltä kuin ed. Wasz-Höckert siinä,

että tämän hetken upseeristo, eritoten alempi upseeristo eli toimihenkilökunta, on erittäin valistunutta ja saanut uudenlaisten kasvatustietojen pohjalta koulutuksen. Olen yli 20 vuotta Haminan varuskuntakaupungissa tätä asiaa seurannut ja tämän todennut.

Mutta he eivät voi uusia ajatuksiaan ja menetelmiään käyttää, kun hyvin paljon armeijassa on vanhoja ohjesääntöjä, palvelusohjesääntöjä ja muita, jotka laahaavat perässä ja liikkuvat vielä siinä ajassa, missä Aittoniemen ajatukset vielä tänäänkin armeijan suhteen liikkuvat.

Nykyajan varusmies ei ole enää kritiikiton kaiken kuullun toistaja, vaan haluaa perustellut määräykset ja suhtautuu erittäin kielteisesti arestirangaistukseen. Se herättää aggressiota ja myös jopa mielenterveydellisiä häiriöitä, niin kuin täällä on todettu. Olen sitä mieltä, että jatkossa arestiin pitää vähintään liittää palveluvelvollisuus taikka sitten arestirangaistus kokonaan poistaa.

Ed. Lehtosaari: Arvoisa puhemies! Hyvin keskeiseksi asiaksi valiokunnassa samoin kuin täällä käydyssä keskustelussa on noussut arestirangaistus ja se, millä tavalla sitä pitäisi muuttaa.

Valiokunnassa vaadittiin arestirangaistuksen poistamista, siitä luopumista. Samoin sitä verrattiin vankeusrangaistukseen. Mielestäni molemmat väittämät ja vaatimukset ovat virheellisiä ja hyvin monilla seikoilla perustellen kumottavissa.

Oma näkemykseni samoin kuin valiokunnan enemmistön näkemys on se, että arestista ei tule luopua, vaan sitä tulee tarvittaessa käyttää kuitenkin niin, että arestilaisia seurataan ja tarvittaessa aresti keskeytetään, jos siihen liittyy tiettyjä ongelmia, niin kuin käytännössä tänä päivänä varuskunnissa tapahtuu.

Lakiesitys pitää sisällään arestin osalta sen myönteisen asian, että tulevaisuudessa tästä voidaan valittaa oikeusistuimeen. Aiemminhan valituskäytäntö ja prosessi on ollut kokonaan armeijan sisäinen asia. Mielestäni muutosesitys on myönteinen ja varmasti karsii osaltaan pois mielivaltaa, jos sitä ylipäätään on olemassa, mitä on pelätty.

Harvoin pääsee oppositiosta käsin hallituksen esityksiä tukemaan ja jopa kehuamaan. Mielestäni nyt on sellainen paikka.

Puolustusministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Kiitoksia kehumisista. Haluan myös kiittää puolustusvaliokuntaa ja toista lakivaliokuntaa hyvästä työstä näitten lakien valmistelun yhteydessä.

Minusta yksilön oikeusturva tässä maassa on niin tärkeä asia, että sitä pitää aina voida miettiä ja siitä pitää aina voida keskustella. Arvostan suuresti sitä keskustelua, mitä täällä on käyty, koska vaikka nämä määräykset koskevat harvoja ihmisiä, niin jokaisen yksilön oikeusturva on tärkein lähtökohta, kun näistä asioista puhutaan.

Minä yhdyin henkilökohtaisesti myös niihin kannanottoihin, jotka molemmat valiokunnat ovat ottaneet mietintöönsä. Me pyrimme käyttämään enemmän kannustavia keinoja pakkokeinojen tilalla. Näin pitää tehdä varsinkin tänä päivänä, kun varusmiehillä on hyvä pohjakoulutus. He ovat yleensä hyvin motivoituja ja kriittisiäkin. Puolustusvoimien intressissä on, että koulutusjärjestelmä kannustaa ja innostaa nuoria miehiä. Siihen pitää pyrkiä ja pyritäänkin.

Jos olen pettynyt johonkin, niin olen pettynyt siihen, että koulutusmenetelmiä ei ole uudistettu tämän hallituksen aikana niin nopeasti ja niin paljon kuin minun käsitykseni mukaan olisi pitänyt ja olisimme voineet. Minä myönnän, että tämä on hidas prosessi, koska menetelmien käyttö on hyvin paljon kiinni asenteista. Vie aina aikaa kaikkialla, ennen kuin voidaan muuttaa asenteita perusteellisesti.

Kun puhutaan rangaistuksista on tärkeätä muistaa, että puhutaan tavallisesta nuoresta ihmisestä. Armeijalla saa ja pitää olla vaativa koulutus, se on sitten ihan toinen asia. Minusta nykypäivän nuoret eivät pelkää kovaa, vaativaa koulutusta, vaan sitä yleensä halutaan.

Kysymys siitä, ovatko nämä lait nyt sopuisuudessa Euroopan neuvoston ihmisoikeusmääräysten kanssa, on minusta mielenkiintoinen. Kaikki juristit yhtä tai paria poikkeusta lukuun ottamatta ovat sitä mieltä, että nämä määräykset ovat riittäviä eikä näin ollen siitä syystä ole syytä mennä pitemmälle. Minä en ole juristi. Minä en ole pystynyt ottamaan juristina tähän kantaa, mutta minun poliittinen kantani ja hallituksen poliittinen kanta on se, että näissä laeissa pitää edetä niin pitkälle, ettei voida panna kyseenalaiseksi, ovatko ne riittävän pitkälle vietyjä

oikeusturvan suhteen. Kun juristit ovat vakuuttaneet, että ne ovat riittäviä, minä olen tyytynyt siihen.

Kun toisen lakivaliokunnan mietintöön on liitetty eriävä mielipide, oletan, että se on enemmän poliittinen kuin juridinen, mutta toki saa ja pitääkin tehdä politiikkaa eduskunnassa. Kyllä minä sen hyväksyn, että näissä asioissa saa olla eri mieltä, mutta oletan, että se on enemmän poliittista kuitenkin.

Samanaikaisesti kun nämä lakiehdotukset annettiin eduskunnalle, puolustusministeriö asetti työryhmän tutkimaan ja selvittämään kurinpito-ohjenuksia ja kurinpitorangaistuksia sekä sitä, voidaanko järjestelmää muuttaa. Työryhmä on äsken antanut mietintönsä ja pääsääntöisesti sekin ehdottaa lievennyksiä rangaistuksiin ja ohjenuksiin. Työryhmä ehdottaa, että kymmentä vuorokautta pitemmät poistumiskiellet luettaisiin kurinpitorangaistuksiin kuuluviksi ja tällöin niihinkin olisi mahdollista hakea muutosta. Tämä on eräs muutos nykyiseen, jos se viedään lävitse.

Työryhmä on myös ehdottanut, että arestin enimmäismäärä olisi 8 vuorokautta. Nykymääräysten mukaan arestin enimmäismäärä on 15 vuorokautta. Tämäkin on selvä muutos, ja sen lisäksi arestin täytäntöönpanon sisältöä ehdotetaan kevennettäväksi lisäämällä arestilaisen mahdollisuuksia mm. lukemiseen ja yhdessäoloon. Työryhmä on siis kiinnittänyt myös sosiaalisiin seikkoihin huomiota.

Minä yhdyin henkilökohtaisesti täysin tähän mietintöön, joka on yksimielinen ja jossa olivat edustettuina varusmiehet, henkilökunta ja juristitkin. Tämä on minusta hyvin harkittu, ja nyt puolustusministeriössä valmistellaan lakitekstejä niin, että mikäli on mahdollista, lakiehdotukset tuodaan vielä kevään aikana eduskunnan käsiteltäviksi. Tämä tähtää siihen, että rangaistuksia kevennetään pääsääntöisesti.

Mielenkiintoinen kysymys on myös se, onko hyvä, että arestiin liitetään palvelusvelvollisuuskin. Kaikki pojat eivät välttämättä ole samaa mieltä siitä, ja on vaikea löytää lopullista totuutta. Jotkut haluavat olla yksin ja ehkäpä vähän laiskotellakin, ja toiset haluavat olla mukana. Tämä kysymys ei ainakaan ole yksiselitteinen.

Ei myöskään ole salaisuus, että minä olen suhtautunut koko arestirangaistukseen aika

lailla kriittisesti, mutta myönnän, että kun joka tapauksessa kurinpitorangaistuksia ja ohjenuksia tarvitaan, mutta ei löydy semmoisia, jotka olisivat keveämpiä tai parempia ja tehokkaampia, niin joudutaan ainakin toistaiseksi pitämään arestirangaistusjärjestelmää voimassa. Tiedän, että monelle poistumiskielto saattaa olla kovempi rangaistus kuin aresti varsinkin, jos poistumiskielto on pitkä.

Simputuksista on puhuttu täällä jo paljon. Minä olen vakuuttunut siitä, että ei armeijassa ole enempää simputusta kuin muualla yhteiskunnassa työpaikoilla ja kouluissa on syrjintää ja jopa simputustakin, mutta se voi olla ankarampaa armeijassa, kun varusmiehet ovat ympäri vuorokauden kiinni järjestelmässä. Työpaikalta tai koulusta voidaan olla poissa pari päivää ja kerätä voimia. Mutta riippumatta siitä, missä syrjintää tai simputusta esiintyy, niitä vastaan pitää aina taistella ja niin tehdäänkin. Heti jos huomataan armeijassa, että simputusmenetelmiä on käytetty, silloin pitää kovin ottein puuttua siihen. Meillä on armeija sitä varten, että meidän oikeusjärjestelmäämme ja henkilön vapauksia puolustetaan. Ei ole mitään järkeä ylläpitää yhteiskunnan sisällä menetelmiä, jotka loukkaavat yksilön oikeusturvaa tai yksilön oikeuksia. Tämä on minusta itsensäelvyyttä, mutta haluan sen sanoa kuitenkin, kun tästä on puhuttu täällä.

Ed. Säilynoja: Arvoisa puhemies! Oli mukava kuulla, että asiat etenevät ministeriössä. Valiokunnalla on varmasti valmiuksia ottaa tuo työ vastaan, jos se tämän kevään aikana tulee. Ministeri viittasi poliittiseen vastalauseeseen. Se on todella poliittinen, mutta varmasti myös ministerin kanta on poliittinen kanta. Vastalauseeseen poliittisuutta kyllä tukee myös eduskunnan oikeusasiamiehen lausunto näistä asioista. Oikeusasiamies oli hyvin epäilevällä kannalla, onko tämä hallituksen esitys riittävän pitkälle menevä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

sosiaalivaliokuntaan

14) Hallituksen esitys n:o 27 laiksi evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain 2 ja 7 §:n muuttamisesta

laki- ja talousvaliokuntaan

15) Hallituksen esitys n:o 28 laiksi Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön eräiden määräysten aiheuttamien menetysten korvaamisesta

16) Ed. Pulliaisen ym. lakialoite n:o 19 laiksi kunnallislain 69 §:n muuttamisesta

17) Ed. Pekkarisen ym. lakialoite n:o 21 laiksi taloudellisissa vaikeuksissa oleville asunnontarvitsijoille myönnettävien lainojen korkotuesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetäisiin toiseen lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että tämä asia pantaisiin pöydälle ensi tiistaina pidettävään täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Pekkarinen ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Pekkarisen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

18) Ed. Riihijärven ym. lakialoite n:o 22 laiksi sotiemme veteraanien kunniaeläkkeestä

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Riihijärvi: Arvoisa puhemies! SMP on isänmaallinen puolue. Vuosikausia olemme esittäneet korjauksia rintamamiesten ja sotainvalidien eläkkeisiin. Tähän asti kuitenkin nuo kaikki korjaukset ovat jääneet varsin puutteellisiksi. Voisi sanoa, että ne ovat eräänlaista nippelikorjausta olleet tähän asti. Katselin tuossa keskustan tekemää ehdotusta. Siinä ehdotetaan 3 600 markkaa rintamasotilaseläkkeeksi.

Meillä SMP:ssä on kuitenkin toisenlainen näkemys: Rintamamiehet, sotaveteraanit ja sotainvalidit ovat meille vapauden taistelleet. Heille kuuluu myös kunniallinen loppuelämä. Sitä varten me olemme tehneet aloitteen 4 000 markan verottomasta kuukausieläkkeestä rintamamiehille.

Nyt on kulunut 50 vuotta talvisodan päättymisestä ja Lapin sodan päättymisestä tulee kohta kuluneeksi 45 vuotta. 45 vuotta on saatu rauhassa tätä maata rakentaa ja vaurastuttaa. Vielä on 250 000 sotaveteraania elossa. Heidän eläketurvansa on kuitenkin täysin riittämätön, ja siksi me vetoammekin tähän eduskuntaan, että tämä ehdotus saisi kannatuksen taakseen ja veteraanit saisivat 4 000 markan verovapaan eläkkeen. Tämä eläke tulisi koskemaan kaikkia Suomessa asuvia vuonna 1918 sekä vuosina 1939—1945 sodissa taistelleita, joille on myönnetty tai myönnetään rintamasotilas-, rintamapalvelus-, rintama- tai veteraanitunnus. Veteraanieläke ei myöskään tulisi poistamaan mm. sotavammalain mukaista eläke-etuutta.

Toivon, että kun tämä lakialoite tulee valiokuntakäsittelyyn, se siellä saa arvoisensa vastaanoton ja jo tämä eduskunta tekee päätöksen rintamaeläkkeen nostamisesta markkaan kuukaudessa.

Ed. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Riihijärven lakialoite on hyvä, mutta tässä yhteydessä on pakko ihmetellä, että Suomen maaseudun puoluehan on hallituspuolue ja Suomen maaseudun puolue on ollut mukana hallituksessa tekemässä sitä päätöstä, jonka se teki talvisodan päättymisen 50-vuotisjuhlapäivänä. Se päätös oli aivan muuta kuin ed. Riihijärven lakialoite täällä. Minusta tämä on aikamoista tietynlaista populismia, kahdella tasolla toimimista: ensin ollaan hallituksessa hyväksymässä 5 prosentin korotus kahdessa eri jaksossa ja nyt esitetään 4000 markkaa. Toimikaa ihmeessä hallituksesta käsin. Me olemme tuke-massa varmasti tätä uudistusta.

Ed. Kettunen: Arvoisa puhemies! Ed. Anttilalle totean, että me SMP:ssä otamme mielellämme vastaan veteraanien asioissa ja veteraanien eläkeasioissa kaikki ne korjaukset, jotka hallitus tai eduskunta päättää esittää. Me näemme, että 5 tai 10 prosenttiakin, kun se on korotusta ja korjausta, on parempaan suuntaan menoa, mutta samalla toteamme, että se on riittämätön. Me haluamme suurempia korjauksia. Muistutan myös ed. Anttilaa siitä, että edellisen hallituksen aikana meillä oli sama linja. Mutta samalla muistutan siitä, että silloin keskustapuolueen suhtautuminen näihin asioihin oli varsin nihkeää.

Ed. Riihijärvi: Arvoisa puhemies! Täytyy todeta, että rintamaveteraanien eläkeasia on edelleenkin SMP:n hartioilla, kun ei edes suurin oppositiopuolue keskusta rohkene tehdä kunnollisia korjausesityksiä.

Ed. Väänänen: Rouva puhemies! Tämä on minusta aika halpahintaista huutokauppaa arvokkaalla asialla. Olen hyvin pahoillani, että tällaista keskustelua joudutaan täällä käymään. Olen sitä mieltä, kun SMP on hallituspuolue, että teidän tehtävänne ja velvollisuutenne hallituksessa on nimenomaan hoitaa tätä asiaa. Tulokset eivät ole olleet kovinkaan rohkaisevia.

Ed. Kettunen: Arvoisa puhemies! Ed. Väänäselle haluan todeta: Lähes 60 vuotta keskustapuolue on ollut hallituksessa lähes aina pääpuolueena, ja te vielä voitte täällä ilmoittaa, että SMP tekee tällä asialla halpahintaista politiikkaa.

Ed. Väänänen: Rouva puhemies! Pysyn edelleen sen sanan takana, jonka äsken täällä sanoin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

19) Ed. Maijalan ym. lakialoite n:o 23 laiksi rintamasotilaseläkelain 9 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Väänänen: Rouva puhemies! Ehdotan, että asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on se jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Väänänen ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Väänänen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

20) Ed. Maijalan ym. lakialoite n:o 24 laiksi rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Väänänen: Rouva puhemies! Ehdotan, että asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on se jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Väänänen ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Väänänen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

21) Ed. Kaliman ym. lakialoite n:o 25 laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 14.57.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio